

GESNERIACIES

ges, deu estar per *anar de gest* (gestació) *Ges*, V. *gens Gesali*, impossible fonèticament l'ètimon germànic d'AlcM *Gesaran*, -rant, V. *jaseran Gesmi*, *gesmil*, *gesmiler*, -iller, *gesmir*, V. *gessami*

GESNERIACIES, derivat de *Gesnèria*, nom científic d'una planta americana anomenada en memòria de Konrad von Gesner, naturalista suís (1516-65). □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

GESPA O GÉSPET, que és la forma encara usada a bona part del Pirineu català, com a nom de l'herba dels aplevats muntanyencs (i de la qual aquella deu sortir en la pronúncia descurada del plural *géspe(t)s*): del ll. CAESPES, -ITIS, 'gleva herbada', d'on vénen també el cast. *césped* i les altres formes romàniques; però en català i en l'oc. pirinenc *yesp*, *gespet*, la consonant inicial s'altera per influència del mot pre-romà d'on prové GERB. □ 1.ª doc.: c. 1880; però ja se'n troben derivats toponímics en el S. xv, i el bearn. *gespe* c. 1400.

No apareix en dicc. fins al *DOrt.* (1917): *gespa* «herbei», cast. *césped*. Però ja l'usà Verdaguer: «axís que dexten lo cadavre en terra / l'escuder --- foll d'amor s'hi aferra / --- / l'escuder ab sa càrrega estimada, / bosc a través, per via encinglerada, / tot acorat devalla a Sant Martí, / y al posar-la en la *gespa* de la prada, / los dos comtes y Oliva son allí», *Canigó* ix, 23d; i en una nota al cant iv del mateix poema: «Clot de Moixeró --- solíua clotada --- no s'hi veu un pam de roca, la *gespa* y la florida jonça la encatifen tota, y les fonts hi brollen, omplint-la de murmuris y de vida». Del mateix temps o de poc abans cita el *Dag.*: «tu vius ab tos pradells de *gespa* lluminosa» en *Romiatge* de Víctor Balaguer. De tota manera, en recollir-ho el *DOrt.*, recordo que a tothom li venia molt de nou el mot; van imitar-lo d'allí i del *DOrt.* alguns escriptors (un parell de cites, en AlcM, entre elles una de tardana de J. Carner), però recordo que fins als anys trenta seguia essent mot desconegut en català oriental; recentment ha fet camí i l'he sentit a gent bastant il·lustrada, i fins a algú d'ocupacions agrícoles, en el Maresme oriental: «si les arrelletes de l'arbre troben *zéspa*, s'hi fiquen perquè allí és terreny més gras», 1977, però és un jardiner i crec que també ho ha après de la llengua literària.

Heus aquí (amb algun retoc i addicions) el que vaig escriure el 1935: «Herba menuda, relliscosa i punxent quan és seca, que es fa per terra en l'alta muntanya: *géspet* a Tor, Àreu i Farrera de Pallars. El *Dag.* asenyala *géspet* a Andorra i *gesp* a la Vall de Boí; 1 cerdà *gespec* (BDC II, 54, probablement s'hauria hagut d'accentuar); Grus i Ripoll *gèspec*. 2 A tota la Cerdanya espanyola *zéspet*, Vilallobent, Riu, Ger, Meranges, Lles. Cerdanya francesa *xispet* «Festuca Eskia» (Conill, *Rev. de Roussillon*, n.º 2, p. 38), Vallcebolera, Llo i Portè *zispét* (1959). Vall de Ribes *zispét* a Toses i Pardines (1935), i també al capdamunt de la de Camprodon (Setcases, 1936), però més avall apareix

alterat com a *zispét*³ (Llanars, Molló i Queralbs), i com a *dispét* a Vilallonga (1935)». Continua encara més a l'Est, almenys al Capcir: *zispét* a Formiguera (on em fan notar que no és el mateix que la *glèba*, 1960).

5 La forma *gespa* no l'he sentida més que cap a Sort, i encara només en plural: *sañad des zèspes* a Pernui (1959).

Ja fora del domini català: *Gespetal* bosc en el terme de Cornús a l'Aude (prop de l'Arieja i a uns 15 km. de la carena de Cerdanya), *zéspet* a l'Alt Arieja; 4 Rohlf s troba *jispét* a Sorjat, Gourbit i Saurat (i hi ha un turó Cap del *Gispet* prop ja de Foix a Le Bosc), però encara amb l'accentuació originària arran de la frontera catalana, *zéspet* a Merencs i a Auzat, i *zispé* a Castillon de Coserans, però allí mateix *jispet* segons Castet (*Gloss. Topon. Castillonnois*). A la Vall d'Aran *gispét* (Arties) però *gesp* en alguns pobles; Vall d'Aura *yesp* («Festuca ovina», «Festuca Eskia», Marsan), Guchén (ibid.) *yésp* (Schmitt, 29), Biele d'Ossau *yèspe* «fé-tuque» (*Armanac dera Mount*. 1932, 21), Baretons *jèspe* «mauvaise herbe qui croît dans les blés», «herbes desséchées des champs, qu'on fait brûler» (Lespyr.), bearn. *jéspe*, *jèspo*, *jèspet* (Palay).

En fi, en gascò en tenim almenys una dada antiga: 25 La *Gespe* lieu-dit, nom d'una estesa de prats, en un doc. de c. l'a. 1400, en el terme de Horgues, cantó de Tarba (*Livre Vert de Benac*, bis, en la p. 197). I d'aquí un interessant derivat a l'Alt Arieja, en diverses muntanyes a la ratlla d'Andorra: Pont de la *Gespèdiere* en el terme de Siguer (cantó de Vicdessòs), *Gespèdere* en el de Suc (ibid.), *Gespèdière* en el d'Auzat. Nom que retrobem a l'Alta Vall de Boí: la grandiosa i formidable *Pala Gepadèra* entre Sarradé de Dalt i la Vall de Caldes, que llança al cel la seva fletxa enfront de la Punta Alta de Coma-l'Espada i al costat de les puntes de Coma-les-Bienes. És clar que tots aquests noms són un adjectiu que concorda amb *Pala*, designant una gran superfície mig espadada si bé coberta de *géspet*, però la -d- d'aquest derivat comprova que estem davant una -t- simple intervocàlica, com si diguéssim PALA CAESPITARIA. Tampoc no manca alguna dada toponímica antiga en català: «que-ls de Tregurà --- pugeun anar a pasturar fins al loc nomenat *Gespèdasa*» llegeix Mn. Julià Pascual en un doc. de 1454, copiat dels papers d'un mas de la Vall de Camprodon (m'escrivia el 1977): potser és en realitat *Gespèdosa*? També, però, és concebible CAESPIT-ACEA. Un altre nom derivat amb -d- i que ha de ser antic: *Gispadella*, vessants N. d'un turó de 1281 alt. entre Alinyà i Perles (CAESPIT-ÈTULA).

Acabava ja llavors dient que es tracta evidentment del sinònim llatí CAESPES, -ITIS, amb la inicial alterada per influència del mot pre-romà que hem estudiat a GERB, de significat en part idèntic, en part diferent però afí; hi he assentit, precisant-ho més, en el *DECH* (CÉSPED) i s'hi ha adherit AlcM; només lamento que a Rohlf s sembla haver-li passat per ull la nostra solució, perquè sense al·ludir-hi acaba la seva nota: «doit appartenir au fonds prélatin; v. Séguy (*Noms pop. pla. Pyr-Centr.*, 1953, 211) et <Hubschmid>